

Становище за
**„В ТЪРСЕНЕ НА ПОСТХУМАННА ЕПОХА
КРИТИКА НА СЛИВАНЕТО НА ЧОВЕШКАТА БИОЛОГИЯ С ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ“**
от Сечил Юзерган

Дисертацията е се състои от почти 208 стандартни страници (заедно с раздела с използваните източници). Този обем значително надхвърля стандартния обем за дисертация. Текстът е структуриран във въведение, пет глави и заключение. Особеност по отношение на използваните източници е налитичието на голям брой онлайн медии. Това е технически допустимо, особено доколкото става дума за изследване по актуална тема.

Изглежда, че основната цел на дисертацията е да покаже философските проблеми - онтологически, етически, социални и др., които са свързани с технологическото „разширяване на човека“, включващо, например, въвеждането на AI системи в човешкото тяло, независимо дали по инвазивен или неинвазивен начин. Заглавието на дисертацията подсказва, че такова въвеждане е проблематично/неприемливо, но за съжаление това твърдение не е оправдано/аргументирано систематично и по ясен аргументативен начин никъде в дисертацията. По-скоро е вмъкнато непряко в пасажи, в които Сечил Юзерган ни информира за състоянието на нещата в определена област (например, генеративен AI) и повдига съмнения относно неговите по-нататъшни технологични, онтологически, морални, социални и др. последици.

Глава първа по същество е обобщение на някои от съвременните технологични постижения, които могат да повлияят на човека. Авторът използва концепциите за четвъртата и петата индустриална революция, за да покаже, че посоката на технологичните постижения вероятно ще доведе до „сливания“ между хората и машините (стр. 22: „Накратко, сливанията между човек и машина изглеждат като обща практика в близкото бъдеще в рамките на петата индустриална революция.“) Трудове на Лучано Флориди са цитирани, за да се повдигнат и дискутират твърдения за нарастваща „хибридизация“ между човека и машината в съвременните общества.

За съжаление, авторовите позиции на кандидата често са недостатъчно ясни. Например, в раздела „Размисли за влиянието на технологичното развитие върху нас“ има по-скоро още реконструкция и обобщаване на литература по отношение на

информационно-комуникационните технологии, както и за четвъртата и петата индустриална революция (вместо “размисли”).

Глава втора е посветена на обсъждането на връзката между човека и технологията. Тя започва с реконструкция на различни дефиниции за това какво е технология, обхващайки редица както исторически, така и съвременни твърдения от различни автори по въпроса.

Най-систематичната част, предлагаща най-ясно разбиране за това какво е „технология“, е реконструкцията на 3 определения от Вал Дусек (стр. 46-50): технологията като хардуер, технологията като правила и технологията като система. Значителна част от главата е посветена на реконструкцията на възгледите на М. Хайдегер за технологията, които изглежда са тясно свързани със собствените възгледи на Юзерган, доколкото са фокусирани върху опасностите, които технологията представлява за човека.

Главата завършва с кратка историческа реконструкция, връщайки се до времената на Стария Завет, на възгледите за това какво е човек. Както обикновено, Юзерган не прави своите заключения достатъчно ясни, но изглежда, че тя застава на позицията, че приносът на човешкото тяло към човешката природа е бил пренебрегнат във философската традиция.

Това подготвя сцената за глава трета, която обсъжда технологичните подобрения на човешките тела и евентуално продиктуваните от тях промени на човека в онтологически аспект. Главата започва с реконструкция на възгледите за човешкото “разширяване” (“enhancement”) и впоследствие включва някои рефлексивни пасажии, които показват повече авторски почерк в сравнение с други части на текста.

Развитието на мозъчно-компютърния интерфейс (BCI) се обсъжда чрез позовавания на твърдения на Илон Мъск за Neuralink и предупрежденията на Славой Жижек за опасностите, които такива технологии представляват за човешката индивидуалност.

В глава четвърта, Юзерган се занимава с позициите на трансхуманизма и постхуманизма, като ги определя и разграничава една от друга. Тази глава е обемиста, подробно разглежда трансхуманизма и постхуманизма и ги изяснява чрез исторически бележки. Не виждам ясно връзката на пета глава с основната цел на дисертацията, както и с други структурни елементи на текста.

Глава пета е опит за феноменологично описание на това какво е да си човек в дигиталната ера. Тя се състои от още една реконструкция на философията на М.

Хайдегер, заедно с реконструкция на "телесната" феноменология на Мерло-Понти. Философията на Мерло-Понти действително е подходяща за описание на промените, които телесните изменения (и оттам технологичните влияния върху тялото) оказват върху възприятието и въображението. Тази реконструкция е по-добре свързана с целите на дисертацията, макар че можеше да бъде още по-ефективна, ако беше включила съвременната парадигма на въплътеното познание в психологията.

Стилът на текста не е аргументативен, а по-скоро включва дискусия и най-вече реконструкция на различни философски позиции и учения (трансхуманизъм, постхуманизъм, феноменология и др.), които могат да бъдат свързани с целта на дисертацията. Въпреки това, за някои от тях, тази връзка не е ясно демонстрирана - защо, например, е нужно мащабно представяне на постхуманизма? Структурата на текста е специфична дори за стандартите на реконструктивно изложение, тъй като на места наподобява по-скоро журналистическа статия, излагаща основните точки по дадена тема, отколкото изследователска работа, която се опитва да достигне до нови открития.

Доколкото работата е предимно реконструктивна, основните ѝ проблеми са свързани с актуалността и интерпретацията на използваната литература. Например, необходимо е допълнително обосноваване за прилагането на етикета „феноменология“ към работата на Мартин Хайдегер, така че да се илюстрират разликите между нея и позициите на други феноменолози (например Е. Хусерл). Освен това, защо работата на Мерло-Понти се използва за изясняване на "въплътеността" ("embodiment") при наличието съвременна парадигма, посветена на въплътените подходи в няколко дисциплини, включително философия на съзнанието, епистемология, когнитивна психология, невронаука и др.? "Въплътеността" е наистина подходящ инструмент за обсъждане на проблемите, с които се занимава текстът, но има много по-съвременни и добре разработени варианти от феноменологията на Мерло-Понти.

Тезата на дисертацията се изказва най-експлицитно в заключението на текста, където обаче обосноваването ѝ е недостатъчно, доколкото се позовава на предположението, че в случаите, в които лична информация се съхранява на устройства, взаимодействащи с човешкия мозък, биха могли да възникнат проблеми със сигурността на тази информация. Разпознаването на други основания за ограничаване на възможностите за усъвършенстване/"разширяване" ("enhancement") на човека изискват старателна интерпретация на непряко изразени позиции в текста.

Въпреки това, дисертацията е има достатъчно академичен стил и демонстрира философско разбиране от страна на кандидата. За мен например най-плодотворната част е реконструкцията и дискусия на различните понятия за технология (глава 2). Въпреки преобладаващото реконструктивно писане, авторката има собствени позиции, макар че изразът им трябваше да се реализира по по-ясен и систематичен начин.

Текстът е написан добре и от стилистична и граматическа гледна точка. Кандидатът е проучил значително количество литература и демонстрира достатъчна ерудиция. За мен няма съмнение, че дисертацията отговаря на критериите, използвани за оценка на докторски работи в катедрата и специалността. Ето защо гласувам за присъждането на докторска степен по направление Философия 2.3 на докторант Сечил Юзерган.

01.02.2024

доц. д-р Д. Елчинов